

KINDEREN IN NATUUR- TERREINEN: VISITE, PUBLIEK OF VRIENDEN?

R. Rijs

Er zijn natuurbeheerders die het fantastisch vinden om kinderen in hun gebieden te ontvangen. Kinderen zijn onbevangen, reageren spontaan en vooral: hebben de toekomst. Er zijn ook natuurbeheerders die de aanwezigheid van kinderen in hun natuurgebied als een onvermijdbare last ervaren. Kinderen staan geen moment stil, hebben geen oog voor de natuur en vooral: verstoren de rust. Beide natuurbeheerders hebben gelijk.

Kinderen zijn onbevangen, maar ook beweeglijk. Kinderen reageren spontaan en zien vaak andere dingen dan volwassenen, of: ze zien de dingen anders. En inderdaad kunnen ze de rust in een natuurgebied verstoren. Ze behoren echter ook tot de generatie die het natuurgebied zal erven. Vanuit dit laatste oogpunt is het dus, of je nu "pro" of "anti" kind bent, vanzelfsprekend nodig, om een eigen manier te vinden voor de omgang met kinderen in het natuurterrein.

Bepalend voor de wijze waarop in een

natuurgebied kan worden omgegaan met kinderen, is allereerst het natuurgebied zelf. Laat de aard van de aanwezige natuur het toe dat kinderen vrijelijk door het terrein lopen, of is de aanwezige natuur dermate kwetsbaar, dat strikt de paden gevolgd moeten worden? Zijn de aanwezige dieren weinig gevoelig voor verstoring, of is hoe dan ook elke bezoeker er eigenlijk één teveel? Is het natuurgebied omvangrijk, zodat zoning mogelijk is, of is het natuurgebied een eilandje in een bedreigende omgeving?

De mogelijkheden die de beheerder heeft om kinderen een eigen, specifieke benadering te bieden, is daarnaast sterk afhankelijk van de beschikbaarheid van betaalde of vrijwillige krachten.

Belangrijk zijn ook voorzieningen in de vorm van speelruimte en horeca in of in de nabijheid van het natuurgebied, de spanningsboog van kinderen is immers maar kort.

Het maakt uit of kinderen groepsgewijs komen (de bekende en vaak "beruchte" schoolgroepen), individueel, of in gezinsverband. In die laatste situatie zijn de verwachtingen van de ouders soms bijna belangrijker dan die van de kinderen: verwachten de ouders dat de kinderen worden vermaakt, of willen ze samen met hun kinderen de natuur echt beleven? Kortom: niet ieder natuurgebied kan tevens een kinderparadijs zijn en het advies is ook: probeer dat dan ook niet. Onderzoek goed wat voor kinderen binnen de grenzen van de natuur, de organisatie en de eigen persoon mogelijk is en ... doe dat dan op een ongekunstelde wijze. Misschien is eens per maand een oorspronkelijke kindere excursie wel waardevoller dan een altijd beschikbare knutselhoek voor de kindervisite!

Visite, publiek of vriend

Kinderen ontvangen in de natuur is een kunst en een kunde. De natuurbeheerder moet zich daarom goed bewust zijn van de eigen ambities: wil hij kinderen enkel een plek en uitlaatklep bieden, zodat ze verder geen overlast veroorzaken? Dan ligt de keus voor de hand voor een speelweide of speelbos met bijvoorbeeld klimbomen, een videohoek met natuurfilms of een kinderboerderij dicht bij de ingang. Dankzij de zoning die zo wordt aangebracht blijft de kindervisite (met hun ouders) op veilige afstand van de "echte natuur". Hoe educatief verantwoord die voorzieningen op zich ook kunnen zijn, van een ontmoeting met de natuur in het gebied is natuurlijk geen sprake.

Heeft de natuurbeheerder de ambitie om zijn kinderpúblik een echte natuurervaring te geven, dan zal hij ze in contact moeten brengen met de natuur die kenmerkend is voor dat gebied.

Hiervoor zijn allerlei werkvormen ont-

Om het kinderpúblik een echte natuurervaring te geven, zal een beheerder de kinderen in contact moeten brengen met de natuur die kenmerkend is voor dat gebied. Hiervoor zijn allerlei werkvormen ontwikkeld, variërend van speurtochten tot natuurtheater, van sluip-door-kruip-door routes tot audiotours. Foto: Hans Dekker.

wikkeld, variërend van speurtochten tot natuurtheater, van sluip-door-kruip-door routes tot audiotours. De klassieker blijft echter: de authentieke excursie met de boswachter, hun groene held, die het allemaal zelf heeft meegemaakt. Gaat het echter om kinderen die in de omgeving van het natuurgebied wonen, dan is meer mogelijk, namelijk herhaalbezoek. Deze kinderen kunnen een echte kindervriendenclub van het natuurgebied worden en zelf een bijdrage leveren aan het behoud en de bescherming van het gebied.

Wat oudere kinderen vinden het een hele uitdaging om beheerwerk te doen, waarmee ze dieren kunnen helpen, zoals het aanleggen van broeihopen voor ringslangen en het schoonmaken van nestkasten, maar ook werkzaamheden als knotten van bomen en verzamelen van hooi liggen binnen hun bereik. Ook zijn ze goed in staat om inventarisaties uit te voeren en de verspreiding van "gemakkelijke" dieren als hommels en vlinders in kaart te brengen, of de waterkwaliteit te volgen.

Er zijn voldoende eenvoudige hulpmiddelen en programma's ontwikkeld. Informeer zonnig bij IVN, Stichting Veldwerk Nederland of de Vlinderstichting. Bedenk echter wel, dat begeleiding van een volwassene vrijwel

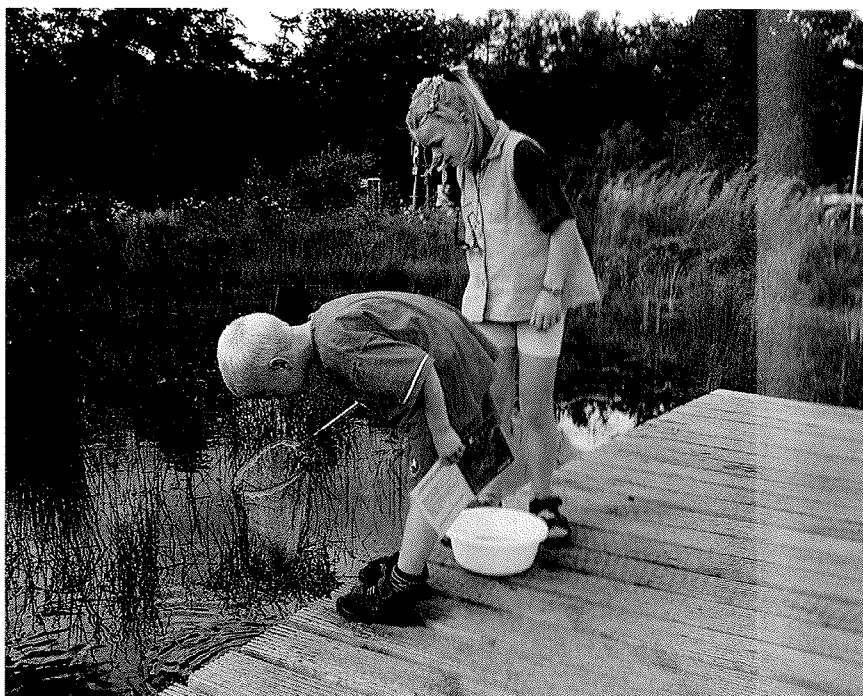
Kinderen tussen 9 en 12 jaar leren vooral door ontdekken, zelf op onderzoek uit te gaan, kennis te verzamelen door te vragen, te lezen en niet te vergeten door computergebruik. Het zijn soms echte wetenschappertjes, die fanatiek aan natuurstudie kunnen doen. Foto: Hans Dekker.

altijd nodig is. Daar staat tegenover, dat deze kindervriendenclub ambassadeurs voor het natuurgebied kan opleveren: ze gaan er spreekbeurten over houden en werkstukken over maken en een aantal kan zelfs zelf bezoekers gaan

rondleiden. Als tegenprestatie kan de natuurbeheerder voor deze groep kinderen iets heel speciaals aanbieden als een avondexcursie of een overnachting. Zo ontstaat een nauwe band tussen kinderen en natuurgebied. Een fikse investering, maar de jeugd heeft toch de toekomst?

Het kind als vertrekpunt

Bij het organiseren van kinderactiviteiten moeten de kinderen het vertrekpunt zijn en niet de natuur. Weliswaar wil je ze als natuurbeheerder iets "meegeven" van die natuur, maar dat zal alleen lukken als die natuur de kinderen weet te "pakken". Een doelstelling als "ook maar iets voor de kinderen" werkt in het algemeen niet. Kinderen maken een enorme ontwikkeling door en een activiteit die geschikt is voor kleuters (bijvoorbeeld kabouter- of dierenroutes) slaat de plank bij tieners volkomen mis. Elke leeftijd kent zijn eigen mogelijkheden en beperkingen. Jonge kinderen leren vooral door te spelen, door al hun zintuigen te gebruiken en door herhaling. Hun fantasie is onbeperkt, ze leven zich graag en telkens opnieuw in in dieren en verhalen. Hun sociale vaardighe-

In gezinsverband zijn de verwachtingen van de ouders soms bijna belangrijker dan die van de kinderen: verwachten de ouders dat de kinderen worden vermaakt, of willen ze samen met hun kinderen de natuur echt beleven? Foto: Hans Dekker.

92

Eitjes van het gentiaanblauwtje zoeken. Foto: Hans Dekker.

den zijn echter nog beperkt, waardoor veel begeleiding nodig is. Wat oudere kinderen, zo tussen 9 en 12 jaar, leren vooral door ontdekken, zelf op onderzoek uit te gaan, kennis te verzamelen door te vragen, te lezen en niet te vergeten door computergebruik. Het zijn soms echte wetenschappertjes, die fanatiek aan natuurstudie kunnen doen. In kleine groepjes met een duidelijke taakverdeling kunnen ze vaak al behoorlijk

zelfstandig op pad. Bij tieners is het minder voorspelbaar. Tieners zijn erg gevoelig voor sfeer: de juiste sfeer is nodig om open te kunnen staan voor de natuur. Soms kan licht maar erg nuttig beheerwerk die sfeer bieden, soms een avontuurlijk parcours, maar soms is een lui hanghoekje bij een plas al genoeg. En vaak is - helaas, maar waar - voor deze leeftijdsgroep natuur gewoon geen 'issue'.

R. Rijs is redacteur van het Vakblad Natuurbeheer en werkzaam bij het Flevolandschap.

Geluid in het bos

Geluiden in het bos zijn er in vele soorten, harde of zachte. In minder dan een kwart van het bos zijn alleen natuurgeluiden te horen. Deze zijn bijna nooit hinderlijk of storend. Dit betekent, dat nog maar in een kwart van het bosareaal de authentieke rust en stilte, die men zich van een bezoek aan het bos voorstelt, kan beleven. In 53% van het bos hoort men op werkdagen geluiden van auto's, die de boventoon voeren. In meer dan de helft van deze gevallen is het autogeluid hinderlijk of storend. In totaal hoort men in 32% van de bossen op werkdagen hinderlijk of storend geluid van auto's of vliegtuigen. In 11% van het bos kan men het motorgeluid horen van land- en bosbouwmachines, wat in ongeveer de helft van de gevallen hinderlijk is of storend.

Bron: Meetnet Functievulling bos, 2003.